

**МИРОСЛАВ Ж. ЗДРАВКОВИЋ\***

Народна банка Србије  
Београд

УДК 339.9(4):339.98

Прегледни рад  
Примљен: 18.06.2017  
Одобрен: 25.06.2017  
Страна: 73-83

## **ОПАДАЊЕ РЕЛАТИВНОГ ЗНАЧАЈА ЕУ У СВЕТСКОЈ ЕКОНОМИЈИ (ПРОИЗВОДЊА, ИНВЕСТИЦИЈЕ И ТРГОВИНА)**

**Сажетак:** Европска унија се налази у економској стагнацији уз мало изгледа да ће поново доћи до виших стопа раста БДП-а. Ниске стопе раста ЕУ, при релативно високом расту у остатку света, доводе до пада њеног релативног значаја у светској економији, мерено њеним уделом у светском БДП-у, али и другим индикаторима. Индустијска производња не расте равномерно, посматрано по земљама, а велике су и разлике у стопама инвестиција, што ствара дивергенцију у степену развијености и перспективама за развој.

Разлике у економским резултатима могу довести до додатних притисака у правцу дезинтеграције и инступања из чланства у овој интеграцији. Брежит је само први корак у неизвесној будућности ЕУ.

**Кључне речи:** Европска унија, Светска економија, Бруто домаћи производ, међународна трговина, инвестиције

Светска економска криза, која је започела 2008. године, претворила се у европску економску кризу, јер се Европа још увек није опоравила од пада производње до кога је дошло њеним избијањем. Победа противника ЕУ на Брежит-у, 2016 године, и јачање ултрадесничарских партија у целој Европи указују на то да криза није само економска, већ да је и политичка, морална, демографска... Немачко инсистирање на “сламању” Грчке и економски модел који је она наметала, о смањивању фискалног дефицит, утицао је на продужавање економске кризе, а у ситуацији када су САД и остатак света већ одавно из ње изашли. Сада је ЕУ економски магинализована, а политичка неизвесност у погледу њеног будућег изгледа, при све мањем значају у светској економији је све већа.

У раду се приказују статистички подаци који указују на пад релативног значаја ЕУ у светској економији у неколико одабраних показатеља.

---

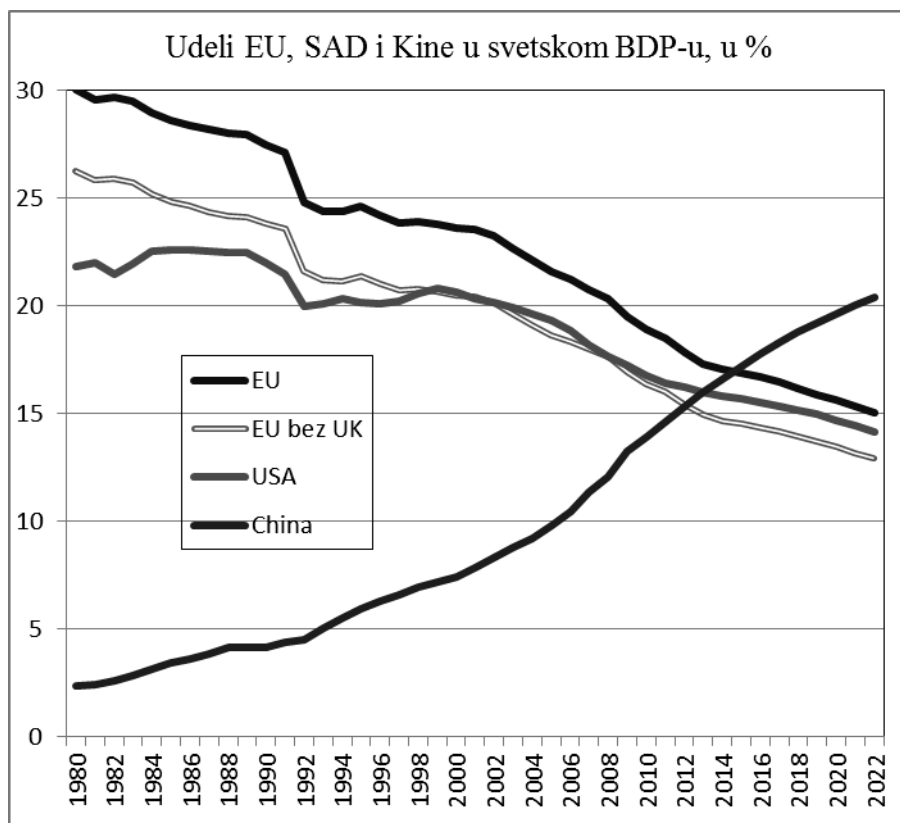
\* zdravkovic.miroslav@gmail.com

## Европска унија у светском БДП-у

Садaшње чланице ЕУ-28 учествовале су са 30% у укупном светском БДП-у 1980. године. Све до 1989 године заједно са САД чиниле су више од 50% светске економије, од када њихов збирни удео константно опада. САД полако смањују разлику у светском БДП-у захваљујући бржем расту БДП-а од ЕУ.

У 2015. години Кина је по први пут у модерној историји имала већи удео у светском БДП-у од збирног удела ЕУ-28. Уколико не дође до неке катастрофалне економске кризе у Кини, ова разлика ће наставити да се повећава на штету ЕУ.

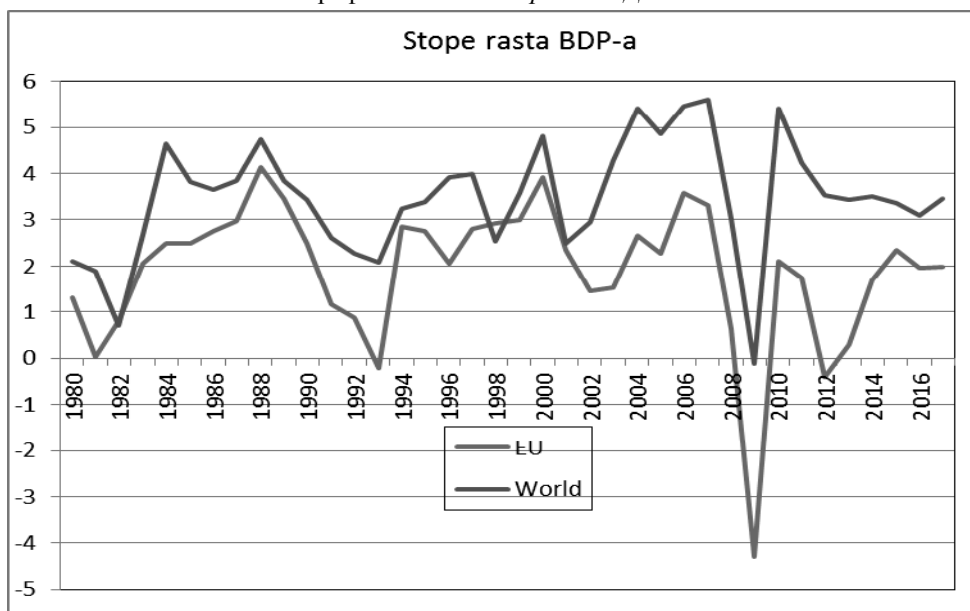
Графикон 1: Удели ЕУ, САД и Кине у светском БДП-у, у %



Извор: IMF, WEO Database April 2017

Када УК иступи из ЕУ, удео ЕУ-27 биће мањи од удела САД у светској економији, јер УК учествује са једном седмином у укупном БДП-у ЕУ.

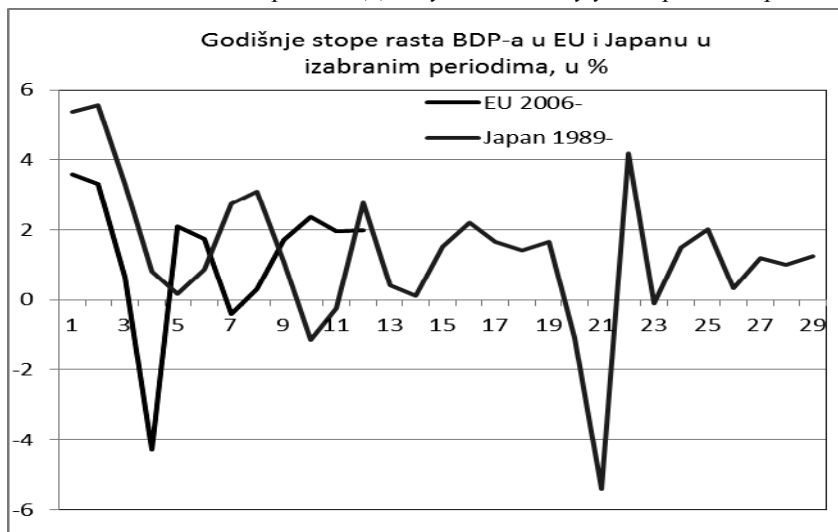
Графикон 2: *Стопе раста БДП-а*



Извор: IMF, WEO Database April 2017

Јапан се налази скоро 30 година у економској стагнацији. Он је у “замци ликвидности”, јер је монетарна политика (експанзија) неспособна да утиче на економски опоравак. ЕУ се налази у сличној ситуацији и постоји могућност да “заувек” остане заробљена у ниским стопама раста БДП-а, јер су монетарни подстицаји закаснили, а негативни шокови унутар ЕУ и из остатка света непрестаном поништавају могућности за бржи економски раст.

Графикон 3: *Годишње стопе раста БДП-а у ЕУ и Јапану у изабраним периодима, у %*



Извор: IMF, WEO Database April 2017

У односу на почетну годину кризе (2007) настала је велика разлика у индексима БДП-а између појединих чланица ЕУ. У односу на ниво БДП-а у 2007. години, 10 земаља је у 2016. години имало мањи ниво, 9 је имало већи до 10%, 5 је имало већи између 10% и 15%, а четири земље већи за преко 20%. У већини земаља ЕУ постоји утисак да је сада горе него пре избијања кризе, или да је много времена изгубљено без економског бољитка. Приложене индексе по земљама треба посматрати са резервом услед промена у расподели доходака унутар земаља, а услед разградње државе благостања која је раније постојала, и данас постоји у одређеним земљама и у извесној мери.

Табела 1: Индекси БДП-а у 2016 (2007=100)

Индекс БДП-а у 2016 (2007=100)			
Malta	138,6	Hungary	106,2
Ireland	133,9	France	105,2
Poland	132,1	Netherlands	105,2
Slovak Republic	122,5	Denmark	103,5
Luxembourg	118,9	Slovenia	101,0
Romania	118,2	Estonia	99,6
Bulgaria	115,7	Spain	99,5
Sweden	114,3	Cyprus	97,2
Czech Republic	110,7	Latvia	96,5
Lithuania	109,1	Finland	96,5
Germany	109,1	Portugal	95,9
United Kingdom	108,9	Croatia	93,3
Belgium	107,6	Italy	93,0
Austria	106,5	Greece	73,6

Извор: IMF, WEO Database April 2017

## Прерађивачка индустрија ЕУ

Осам година након економског слома, обим производње прерађивачке индустрије у ЕУ био је у 2016. години за 1,2% мањи у односу на достигнути обим у 2008. години. Постоје земље у ЕУ којима је овај пад из 2009. године само додатно удаљио постојећи обим производње од неког рекордног из много раније прошлости.

У односу на 1990. годину, производња прерађивачке индустрије у ЕУ повећана је у 2016. години за 22,7%. Међутим, овај просечан раст садржи податке о расту производње у новим чланицама, и у Немачкој, и о паду производње у највећим, старим, економијама.

Графикон 4: Производња прерађивачке индустрије у ЕУ

Year	European Union (28 countries)	Germany (until 1990 former territory of the FRG)	France	Italy	United Kingdom
1990	88	117	80	106	99
1991	86	115	82	104	95
1992	81	105	78	101	95
1993	84	108	76	103	96
1994	86	110	77	104	97
1995	87	111	77	105	98
1996	86	109	77	106	99
1997	89	112	79	107	100
1998	93	115	82	108	101
1999	94	116	83	109	102
2000	98	118	84	110	103
2001	98	117	84	109	104
2002	98	115	84	108	104
2003	98	113	84	107	105
2004	99	114	85	108	106
2005	101	114	86	109	107
2006	103	116	87	110	108
2007	108	117	88	111	109
2008	105	115	87	109	107
2009	90	95	80	95	95
2010	100	105	85	100	100
2011	104	108	87	103	101
2012	103	107	86	95	98
2013	102	106	86	92	97
2014	103	107	87	93	98
2015	104	108	88	94	99
2016	108	111	91	95	102

Извор: EUROSTAT

У односу на 1990 годину, обим производње прерађивачке индустрије у 2016 години, у Италији смањен је за 10,8%, док је у Француској смањен чак за 12,9%. Уједињено Краљевство имало је за 4,6% већи обим производње него у 1990. години.

Немачка је повећала обим производње за 36,9%, у односу на 1991. годину, тако да је она била један од највећих добитника политике уједињења Немачке и проширења ЕУ на исток. У 2016. години Немачка је имала за 3,9% већи обим производње него 2008. године, док је он у Италији био мањи за 18,4%, а у Француској за 9,4%.

Ове различите путање економске активности у Немачкој, са једне стране, и у другим великим економијама, са друге стране, можда најбоље указују на неспособност да се наметнутим мерама штедње ублаже последице кризе, али могу да објасне и последични пораст национализма и сепаратизма који је кулминирао Брексит-ом средином 2016 године.

Немачка није једини добитник економске интеграције и проширења. Ирска је од 1990. године повећала обим производње прерађивачке индустрије 8,3 пута.

Следећа табела приказује релативну промену обима производње прерађивачке индустрије од 2000. до 2016. године. Разлике које су створене су екстремно велике: Словачка је повећала производњу 3,2 пута док је Грчка смањила за 27%. Сем Словачке, велики раст имали су и Пољска, Ирска, Естонија, Литванија, Чешка, Латвија, Бугарска, Мађарска и Румунија. Већина нових чланица је имала очигледних користи од политике приступања заједничком тржишту ЕУ.

Табела 2: Индекси производње прерађивачке индустрије

Индекси производње прерађивачке индустрије, 2010=100							
	2000	2016	Индекс 2016/2 000		2000	2016	Индекс 2016/ 2010/
European Union (28)	98,7	108,3	109,7				
Slovakia	46,4	149,0	321,1	Croatia	82,2	102,5	124,7
Poland	52,2	129,1	247,3	Netherlands	90,1	105,8	117,4
Ireland	67,6	166,6	246,4	Denmark	108,7	120,8	111,1
Estonia	58,9	140,4	238,4	Luxembourg	91,3	100,8	110,4
Lithuania	58,8	133,2	226,5	Finland	92,6	96,6	104,3
Czech Republic	64,7	125,7	194,3	Sweden	98,5	96,1	97,6
Latvia	70,0	133,9	191,3	United Kingdom	108,5	103,9	95,8
Bulgaria	63,7	118,9	186,7	Malta	107,1	95,1	88,8
Hungary	67,6	125,8	186,1	France	118,7	101,8	85,8
Romania	75,9	139,2	183,4	Portugal	119,9	99,4	82,9
Belgium	68,8	111,7	162,4	Spain	121,6	97,9	80,5
Austria	79,4	113,7	143,2	Italy	121,0	94,6	78,2
Slovenia	83,8	115,9	138,3	Cyprus	102,5	78,0	76,1
Germany	88,6	111,7	126,1	Greece	128,3	93,6	73,0

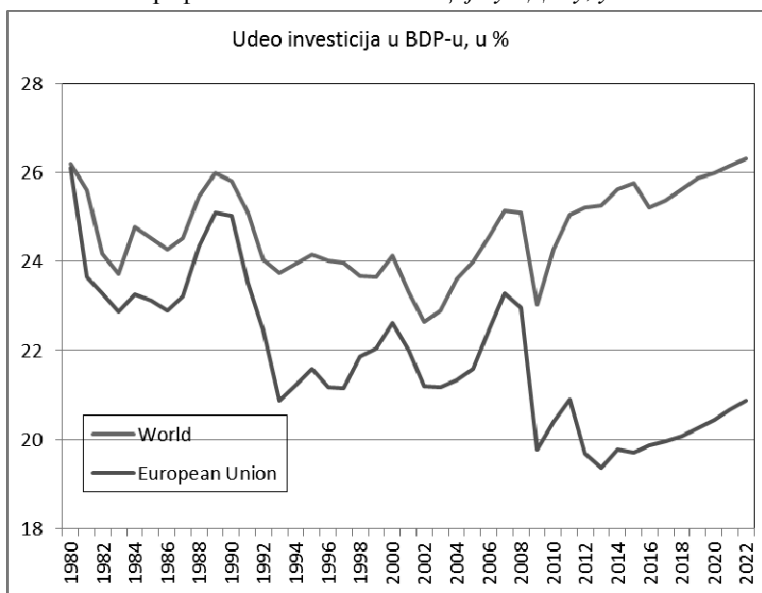
Извор: EUROSTAT

## Инвестициона активност ЕУ

У одабраном временском периоду, за који имамо податке у бази ММФ-а, ЕУ је имала просечну стопу инвестирања само у почетној 1980. години. После те године, до данас, стопа инвестиција у ЕУ је била испод просечне за светску економију. Прва већа разлика у стопама инвестиција догодила се 1991-1993 године, што је вероватно било последица економског слома у садашњим чланицама ЕУ из Источне Европе, које су тада започеле процес транзиције из социјалистичких у капиталистичке земље.

Друга већа разлика у стопама инвестиција ЕУ и просечне за свет почела је да се ствара од 2009. године. У 2008. години удео инвестиција у БДП-у у ЕУ био је за 2,1 процентних поена нижи од светског просека, а у 2009. години разлика је повећана на 3,3%. Спорији опоравак удела инвестиција у ЕУ у односу на опоравак у светској економији, утицао је да се разлика повећа на 3,9% у 2010 и на 4,1% у 2011 години. Нови пад удела инвестиција на мање од 20% БДП-а у ЕУ у 2012. години утицао је да се разлика повећа на 5,5 процентних поена. Почевши од 2012. Године, 2017. година биће шеста година за редом у којој је стопа инвестиција у ЕУ мања од 20%, а разлика у односу на просечну стопу инвестиција у свету већа од 5 процентних поена.

Графикон 5: Удео инвестиција у БДП-у, у %



Извор: IMF, WEO Database April 2017

Статистички просеци сакривају разлике које постоје у појединим карактеристикама за овако велики скуп земаља. Погледом у појединачне стопе инвестиција можемо закључити да се чланице ЕУ налазе у крајностима, између 28,9% код Ирске до само 9,9% код Грчке. Иако је већина земаља ЕУ испод светског просека, према уделу инвестиција у БДП-у, земље попут Кипра, Португалије и Грке изгледају као да су трајно осуђене на економску кризу.

### ЕУ у светској трговини

ЕУ је смањила свој удео у светској трговини робом и услугама. Ипак, и сада је њен удео у светској трговини двоструко већи од њеног удела у светском БДП-у, што је последица високог степена међусобне интеграције земаља чланица, а што је и један од основних (почетних) мотива њеног постојања: остваривање економије обима домаћих компанија, на већем заједничком тржишту од домаћег, и заједничка заштита од конкуренције компанија које не производе у ЕУ.

Табела 3: Инвестиције у БДП-у 2016, у %

Investicije u BDP-u 2016, u %			
Ireland	28,9	Hungary	20,0
Czech Republic	26,2	Latvia	19,8
Romania	25,5	Luxembourg	19,8
Sweden	24,8	Slovenia	19,7
Estonia	23,9	Netherlands	19,7
Austria	23,7	Poland	19,6
France	22,8	Germany	19,1
Belgium	22,4	Croatia	18,9
Malta	22,3	United Kingdom	17,0
Finland	21,9	Italy	17,0
Slovak Republic	21,5	Lithuania	15,8
Spain	20,4	Cyprus	15,5
Bulgaria	20,3	Portugal	14,9
Denmark	20,2	Greece	9,9

Извор: IMF, WEO Database April 2017

Удео ЕУ у светском робном извозу смањен је са 41,5% 1980. године на 33,7% у 2015. години, док је удео у светском робном увозу смањен са 45,5% у 1980. години на 32,5% у 2015. години.

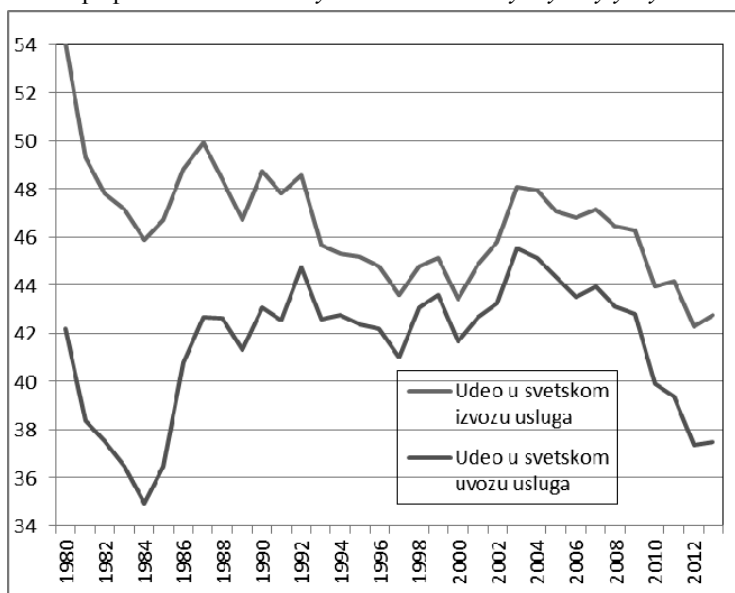
Графикон 6: Удео ЕУ у светском робном извозу и увозу



Извор: UNCTAD Database

Удео ЕУ у светском извозу услуга смањен је са 54% у 1980. години на 42,8% у 2015. години, а у увозу услуга са 42,2% у 1980. години на 37,5% у 2015. години.

Графикон 7: Удео ЕУ у светском извозу и увозу услуга



Извор: UNCTAD Database

Немачка извозна експанзија у земље ван ЕУ пример је успешног одговора на пад унутрашње тражње за заједничком тржишту. Пад тражње у Италији, Шпанији и Грчкој немачке компаније су надокнадиле растом извоза у Кину, САД и треће земље ван ЕУ.

Табела 4: Немачка - робни извоз у милијардама евра

Немачка: робни извоз у милијардама евра							
	2008	2016	Промена		2008	2016	Промена
World	996,5	1.211,5	215,0				
United States of Am	71,5	107,2	35,7	Sweden	20,7	25,2	4,5
France	96,9	100,0	3,1	Hungary	17,7	23,0	5,3
United Kingdom	67,1	85,0	17,9	Turkey	15,2	22,5	7,3
Netherlands	65,7	78,5	12,7	Russian Federati	32,3	21,3	-11,0
China	34,1	77,1	43,0	Japan	12,8	18,7	5,9
Italy	64,2	60,8	-3,4	Denmark	16,1	18,4	2,3
Austria	53,8	59,1	5,2	Korea, Republic	8,9	17,5	8,6
Poland	40,2	53,2	13,0	United Arab Em	8,1	14,8	6,7
Switzerland	39,5	50,0	10,5	Romania	8,8	13,8	5,0
Belgium	51,7	41,4	-10,4	Slovakia	8,9	12,9	4,0
Spain	44,0	40,2	-3,8	Mexico	6,9	11,3	4,5
Czech Republic	27,9	38,6	10,7	India	8,2	10,2	2,0

 Извор: *Trademap.org*

Према бази података 4. UNCTAD-а (табела 5 у анексу), удео ЕУ у светском извозу робе смањен је са 41,9% у 1995 години на 32,8% у 2015. години. Према двоцифреној СМТК класификацији ЕУ је повећала удео у светском робном извозу код 13 група производа, док је смањила код 52 групе производа. Када се погледа списак група производа код којих је ЕУ повећала удео изгледа као да се ради о пољопривредној, заосталој, економији, а не о збиру високо развијених земаља.

ЕУ је највише повећала удео у извозу сирових кожа, остале транспортне опрема и животињских уља и масти. У 1995. години ЕУ је имала удео већи од 50% код 24 групе производа, а у 2015. години имала је само код 10, међу којима само лекови представљају технолошки и индустријски напредне производе.

Пад релативног значаја ЕУ у светском извозу биће настављен и у наредним годинама, а услед спорог опоравка производње и ниске стопе инвестиција. Ниска стопа инвестиција условиће релативно технолошко заостајање и даљи губитак међународне конкурентности.

## Закључак

ЕУ има озбиљан пад релативног значаја у међународној економији од избијања светске економске кризе 2008 године. Сви одабрани показатељи, њихови трендови, указују да ће овај тренд бити настављен.

Посматрана као целина, изгледа да је ЕУ у опасности од дугорочне стагнације по угледу на Јапан. Појединачно посматрано ова стагнација је последица великог пада активности у једној групи земаља, и раста активности у другој групи. Дивергентна економска кретања могу да доведу до нових иступања чланица из ЕУ, након што то учини Уједињено Краљевство.

## Литература:

1. Eurostat
2. IMF WorldEconomic Outlook Database
3. Trademap.org
4. UNCTAD Database

## **DECLINING RELATIVE IMPORTANCE OF EU IN WORLD ECONOMY (PRODUCTION, INVESTMENT AND TRADE)**

**Summary:** The European Union is in economic stagnation, with small probability to regain a higher growth rates of gross domestic product (GDP). Low growth rates of the EU, with relatively high growth in the rest of the world, leading to a decline in its relative importance in the world economy, as measured by its share of global GDP, but also other indicators. Looking across countries of EU, industrial production don't have similar growth rates, and there are a high differences in investment to GDP rates.

Differences in economic performance could lead to additional pressures in desintegration and exit from membership in this integration. Brexit is only the first step in uncertain future of EU.

**Key words:** European Union, World Economy, Gross Domestic Product, International Trade, Investments

**Анекс**

Tabela 5: Удео ЕУ у светском извозу и промена удела, у %

Udeo EU u svetskom izvozu i promena udela, u %							
	1995	2015	Promena		1995	2015	Promena
[TOTAL] Total all products	41,9	32,8	-9,1	[85] Footwear	40,7	32,3	-8,5
[21] Hides, skins and furskins, raw	39,6	47,5	7,9	[53] Dyeing, tanning and colouring mater	57,0	48,3	-8,7
[79] Other transport equipment	44,5	51,4	6,8	[84] Articles of apparel & clothing access	33,2	24,1	-9,1
[41] Animal oils and fats	33,7	40,4	6,8	[51] Organic chemicals	48,6	39,4	-9,2
[97] Gold, non-monetary (excluding gold or	12,3	17,3	4,9	[35] Electric current	68,0	58,5	-9,5
[23] Crude rubber (including synthetic and r	16,5	19,9	3,4	[72] Specialised machinery	52,7	42,9	-9,8
[71] Power generating machinery and equip	45,3	48,7	3,3	[64] Paper and paper manufactures	61,0	51,0	-10,0
[83] Travel goods, handbags, etc.	28,5	31,0	2,5	[77] Electrical machinery, apparatus and	31,3	21,2	-10,1
[24] Cork and wood	30,3	31,9	1,6	[62] Rubber manufactures, n.e.s.	52,5	42,0	-10,5
[25] Pulp and waste paper	27,1	28,3	1,2	[06] Sugar, sugar preparations and honey	39,3	28,1	-11,2
[34] Gas, natural and manufactured	11,7	12,7	1,0	[32] Coal, coke and briquettes	17,0	5,8	-11,2
[12] Tobacco and tobacco manufactures	38,3	39,2	0,9	[76] Telecommunication and sound recor	28,3	16,9	-11,4
[07] Coffee, tea, cocoa, spices, and manufa	35,5	36,3	0,8	[75] Office machines and automatic data	31,3	19,8	-11,5
[33] Petroleum, petroleum products and rel	15,3	15,3	0,1	[55] Essential oils for perfume materials a	65,5	54,0	-11,5
[03] Fish, crustaceans, molluscs and prepara	21,3	21,2	-0,1	[59] Chemical materials and products, n.e	57,0	45,4	-11,6
[63] Cork and wood manufactures (excludin	42,8	42,0	-0,8	[87] Professional and scientific instrumen	44,9	32,9	-12,0
[73] Metal working machinery	44,2	43,2	-1,0	[27] Crude fertilizers other than division 5	38,8	26,5	-12,3
[22] Oil seeds and oleaginous fruits	11,9	10,1	-1,8	[52] Inorganic chemicals	40,1	27,1	-13,0
[78] Road vehicles	50,2	47,5	-2,7	[05] Vegetables and fruits	47,4	34,1	-13,4
[00] Live animals other than animals of div	57,7	54,8	-2,9	[69] Manufactures of metal, n.e.s.	52,8	39,2	-13,6
[54] Medicinal and pharmaceutical products	66,6	63,5	-3,1	[01] Meat and meat preparations	57,7	43,7	-14,1
[26] Textiles fibres and their wastes	20,4	16,7	-3,7	[11] Beverages	77,2	63,1	-14,2
[61] Leather, leather manufactures and dres	40,3	36,1	-4,2	[56] Fertilizers other than group 272	32,4	18,2	-14,2
[04] Cereals and cereal preparations	39,2	34,8	-4,4	[57] Plastics in primary forms	52,0	37,1	-14,9
[88] Photo apparatus, optical goods, watch	29,6	24,0	-5,5	[67] Iron and steel	51,5	36,4	-15,1
[89] Miscellaneous manufactured articles, n	41,4	35,6	-5,8	[58] Plastics in non-primary forms	58,6	43,5	-15,1
[08] Feedstuff for animals (excluding unmil	39,9	34,0	-5,9	[09] Miscellaneous edible products and pre	64,9	48,4	-16,5
[68] Non-ferrous metals	36,2	29,8	-6,5	[96] Coin (other than gold coin), not bein	84,1	67,2	-16,9
[43] Processed Animal and vegetable oils ar	39,4	32,5	-6,9	[02] Dairy products and birds' eggs	81,1	63,6	-17,5
[28] Metalliferous ores and metal scrap	24,1	17,0	-7,1	[65] Textile yarn and related products	39,6	21,5	-18,1
[29] Crude animal and vegetable materials,	57,7	50,4	-7,3	[82] Furniture and parts thereof	62,1	37,1	-25,0
[42] Fixed vegetable oils and fats, crude, ref	31,8	24,1	-7,8	[66] Non metallic mineral manufactures, i	52,3	26,1	-26,1
[74] Other industrial machinery and parts	53,5	45,1	-8,4	[81] Prefabricated buildings, sanitary, heat	62,1	30,1	-32,0